

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА
Факультет історії та філософії
Кафедра філософії

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

МЕТОДОЛОГІЯ ТА ФІЛОСОФІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Рівень вищої освіти третій (освітньо-науковий)
Спеціальність 106 «Географія»
(шифр і назва спеціальності)

Одеса
2019 рік

Розробники: Райхерт К.В., к.філос.н., доцент кафедри філософії; Ніколенко О.В., к.філос.н., доцент кафедри філософії

Навчальна програма затверджена на засіданні кафедри

Протокол № 2 від "3" жовтня 2019 року

Завідувач кафедри

(підпис)

Голубович І. В.
(прізвище та ініціали)

Обговорено та рекомендовано до затвердження навчально-методичною комісією (НМК) факультету історії та філософії:

Протокол № 2 від "08" жовтня 2019 року

Голова НМК

(підпис)

Синявська О.О.
(прізвище та ініціали)

Вступ

Навчальна програма дисципліни “Методологія та філософія наукових досліджень” складена відповідно до освітньо-наукової програми підготовки здобувачів третього рівня вищої освіти.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є філософські концепції науки та наукового пізнання у їх історичному розвитку та становленні через призму їх використання у творчій роботі над дисертацією, а також відповідальність людини, яка працює в цій сфері, та форми її етичних установок та поведінки.

Місце навчальної дисципліни в структурі освітнього процесу.

Навчальна дисципліна «Методологія та філософія наукових досліджень» є нормативним курсом для аспірантів першого року навчання. Вона призначена нагадати основні напрямки та проблеми для надання базових орієнтирів при проведенні дослідження. Вона пов'язана з іншими спеціальними курсами, які викладаються пізніше і виступає як вступ до них.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Філософські методи.
2. Формування методології філософського дослідження.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета – дати сучасні філософські і загальнометодологічні знання в галузі науково-дослідної роботи.

Завдання:

- ознайомити з методологією філософського та наукового дослідження;
- проінструктувати, як проводити філософське та наукове дослідження.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

КЗН.03 – здатність засвоювати базові знання основ методології науки, закономірностей її розвитку, розуміння науки як системи знань, діяльності та соціального інституту, класифікації методів наукового знання;

КЗП.04 – здатність засвоювати базові знання про сучасні суспільно-географічні підходи, методики суспільно-географічних досліджень; загальнонаукові та спеціальні методи досліджень; володіння основами дослідницької діяльності;

КЗП.05 – здатність засвоювати базові уявлення про історію та методологію географічної науки.

Програмні результати навчання (вміння та навички):

- вміти використовувати сучасні методи пізнання, аналізувати сучасну наукову картину світу, відрізнити наукове знання від поза наукового, визначати фактори, що впливають на розвиток науки, характеризувати екологічні, етичні та економічні вимоги до сучасного експерименту;

- вміти при плануванні, виконанні та обробці результатів науково-дослідних робіт, магістерських дисертацій виділяти та аналізувати елементи логічної структури власної наукової діяльності (об'єкт, предмет, форми, засоби, методи, результат);

- знати загальну методологічну базу власного наукового дослідження, усвідомлювати його актуальність, мету і значення для розвитку інших галузей науки, суспільно-політичного, економічного життя, національної чи світової духовної культури;

- володіння комплексними та прикладними методами дослідження в географії, фундаментальними навичками науково-дослідної роботи;

- вміти аналізувати наукову літературу з метою вибору напрямку досліджень, обрати самостійно або кваліфіковано сприйняти представлену тему досліджень;

- вміти моделювати основні процеси майбутнього дослідження з метою вибору методів дослідження, наявного апаратного забезпечення або створення нових методик, користуватися нормативно-правовими актами та нормативно-технічною документацією;

вміти обробляти та аналізувати отримані результати досліджень та документально їх оформляти;

- вміти застосовувати методики суспільно-географічних досліджень;

- вміння аналізувати особливості різноманітних напрямів в географії, володіння основами дослідницької діяльності;

- характеризувати основні риси формування і розвитку первісного географічного світогляду;

- розуміти й аналізувати особливості різноманітних напрямів в античній географії;

- виявляти особливості зародження географії як окремої галузі знань;

- характеризувати основні риси формування і розвитку первісного географічного світогляду.

Очікувані результати навчання.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- основні категорії філософії і специфіку пізнавального відношення;
- мати попередні знання про структуру пізнавальної діяльності та наукові дослідження;
- бути знайомим з основними поняттями і теоріями предметного поля власних досліджень;

вміти:

- визначати основні поняття галузі знання;
- критично осмислювати проблеми досліджуваної галузі знання та можливість використання в ній нових запропонованих методів і методик наукового дослідження;
- характеризувати теоретичний/емпіричний та фундаментальний/прикладний виміри досліджуваної галузі знання.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин, що становить 3 кредити ЄКТС.

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Філософські методи

Тема 1. Що таке наука

Поняття «філософія» та «наука»: відмінність та подібність. Відмінність науки від псевдонауки та квазінауки. Ідеали науки. Норми науки. Види наук.

Тема 2. Філософські та наукові методи дослідження

Поняття «дослідження», «філософське дослідження» та «наукове дослідження». Основні завдання наукового дослідження (за О. А. Івіним). Способи обґрунтування ідей (за О. А. Івіним). Гіпотеза: визначення, класифікація, правила формулювання. Обґрунтування та критика гіпотез. Теорія: визначення та структура. Операції раціоналізування. Способи дослідження. Класифікація способів дослідження.

Змістовий модуль 2. Формування методології філософського дослідження

Тема 3. Як робити філософське чи наукове дослідження

Проблемні ситуації та їхній зв'язок із актуальністю теми дослідження, ступенем розробленості проблеми, метою та завданням дослідження, об'єктом і предметом дослідження. Поняття «нове знання» та «наукова новизна». Оцінка дослідження.

Тема 4. Філософська та наукова література

Філософська та наукова література як форма звітності про проведене дослідження: тези, доповіді, повідомлення, статті, рецензії, огляди, монографії, реферати, курсові роботи, дисертації, автореферати, звіти науково-дослідних робіт тощо). Цитування. Бібліографічні посилання та описи.

3. Рекомендована література

Основна

1. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання: ДСТУ 8302:2015 / Нац. стандарт України. Вид. офіц. Введ. з 01.07.2016. К.: УкрНДНЦ, 2016. 16 с. (Інформація та документація).
2. Філософія науки / за ред. І. С. Добронравової. К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2018. 255 с.

Додаткова

1. Вимоги до оформлення дисертацій та авторефератів дисертацій (розроблено на підставі ДСТУ 3008-95 «Документи. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення») // Бюлетень ВАК України. К., 2011. № 9/10. С. 2–10.
2. Гальченко С.І., Силка О.З. Основи наукових досліджень: навч.-метод. посіб. Черкаси: АММО, 2015. 93 с.
3. Ивин А. А. Современная философия науки. М.: Высшая школа, 2005. 592 с.
4. Кравченко А. И. Формальная и научная логика: учебное пособие для ВУЗов. М.: Академический проект, 2014. 336 с. (Gaudeamus).
5. Новиков А. М., Новиков Д. А. Методология научного исследования. М.: Либроком, 2010. 280 с.
6. Чуйко В. Л. Рефлексія основоположних методологій філософії науки. К.: Центр практичної філософії, 2000. 252 с.

Електронні інформаційні ресурси:

1. Електронна бібліотека “psylib” (психологія, філософія, релігія, культурологія, методологія та ін.) <http://www.psylib.kiev.ua>
2. Електронна бібліотека кафедри філософії та методології науки філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка <http://www.philsci.univ.kiev.ua/UKR/index.html>
3. Електронна бібліотека «Платон. Філософія без меж» <https://platona.net/>
4. Електронна бібліотека Слави Янко (філософія, психологія, культурологія, мистецтво, історія та ін.) <http://yanko.lib.ru/gum.html>
5. Вся нормативка з підготовки, захисту дисертації та публікації наукових статей: <http://sslabs.com.ua>

4. **Форма підсумкового контролю успішності навчання** _____ **залік** _____.

5. **Методи діагностики успішності навчання** студентів здійснюється шляхом індивідуального, фронтального опитування; оцінювання виконання завдань самостійної роботи та індивідуальних завдань, залік.